İlmî Araştırmalar 4, İstanbul 1997

# MISIRLI BİR ARAP ŞAİRİ AHMED ŞEVKİ[1] VE ŞİİRLERİNDE SULTAN II. ABDULHAMİD

Hüseyin YAZICI*

Tam adı Ahmed Şevkî Bey bin Ali bin Ahmed Şevkî Bey'dir[2]. 1865 tarihinde[3] Kahire'de zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası Kürt[4], anne tarafından dedesi Türk[5], babaannesi Çerkez[6], anneannesi ise Rum[7] olan Ahmed Şevkî[8], dört yaşında iken "mubtedeyân" (ilkokul'a), sonra da hazırlık okuluna girdi ve 15 yaşlarında burayı bitirdi. Küçük olmasına rağmen önce hukuk eğitimine başladı. Ancak bir süre sonra burayı terkederek[9] tercüme bölümüne kaydoldu ve buradan mezun oldu. Hidiv Muhammed Tevfik (1852-

* İ.Ü.Edebiyat Fak. Doğu Dilleri ve Edebiyatları Böl., Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

1 Ahmed Şevkî'nin hayatı hakkında daha geniş bilgi için şu eserlere bakılabilir: es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., *el-Edeb ve'n-nusûs,* Libya 1981-1982, s.286-309; Yûsuf Es'ad Dâğır, *Mesâdiru'd-dirâseti'l-edebiyye,* I-IV, (Beyrut 1983), II, 491-501; Hannâ el- Fâhûrî, *el-Câmi' fi'l-edebi'l-arabî -el-Edebu'l-hadîs,* Beyrut 1986. s.435-461; Kâzım Hatît, *A'lâm ve ruvvâd fi'l-edebi'l-arabî,* Beyrut 1987, s.401; Ahmed el- İskenderî ve dğr., *el-Mufassal fi'l-edebi'l-arabî,* Beyrut 1994, s.570-582; Ahmed Şevkî, *el-Mevsû'etu'ş-şevkıyye,* nşr.İbrahim el-Ebyârî, I-IX,(Beyrut 1994), I, s.417-530; Ahmed Kabbiş, *Târîhu'ş-şi'ri'l-arabî el-hadîs,* Beyrut ts., s.74-85; Yusuf Uralgiray, "Ahmed Şevkî", *Doğu Dilleri,* I, (sy.4), Ankara 1970, s.213-260; M.M.Badawî, 'Ahmad Şavkî", *A Critical İntroduction to Modern Arabic Poetry,* Cambridge 1975, s.29-42, (trc. Azmi Yüksel, *AÜDTCF Dargisi, Cumhuriyetin 60. Yıldönümü Armağanı,* Ankara 1987, s.479-493); Ramazan Şeşen, "Ahmed Şevkî", DİA, II, İstanbul 1989, s.136-138.

2 Bk. Ahmed el-İskenderî ve dğr., a.g.e., s.570; es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s.286.

3 Bir rivayete göre de Ahmed Şevkî, 16/10/1870'de doğmuştur. Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m, s. 213.

4 Bk. Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.74.

5 Dedesi Ahmed Halim, Niğde'den Mısır'a göç etmiştir. Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m., s.213-214.

6 a.g.e., a.y.

7 a.g.e., a.y.

8 Ahmet Şevkî, kendisini " Ben bir Arap, Türk, Yunan ve Çerkez'im" diye tanımlamaktadır. Bk. es-Sibâ'î Beyyûmî, a.g.e., s. 286.

9 Bk. Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s.436.

1892)[10] tarafından himayesine alınan Ahmed Şevkî, 1887 senesinde 19 yaşlarında iken Mısır'da başladığı hukuk ve edebiyat öğrenimini tamamlamak için Fransa'nın Montepellier Üniversitesi'ne gönderildi.[11]. Fransa'da bulunduğu iki sene zarfında bir ara İngiltere'ye seyahat etti. Bir süre sonra yakalandığı bir rahatsızlığın tedavisi için Cezayir'e geçti ve buradan da ihtisas yapmak üzere Paris'e gitti[12]. Paris'te hukuk diplomasını elde ettikten sonra 1891 senesinde İstanbul üzerinden Mısır'a döndü.

1891'de Hidiv Muhammed Tevfik'in ölümü üzerine yerine geçen II. Abbas Hilmî (1874-1944)[13] önce Ahmed Şevkî'yi gözden çıkardı, ancak bir süre sonra vazgeçip onu yanına alarak saray şairi yaptı. Ayrıca Ahmed Şevkî, Abbas Hilmî divanında Frenk kalemi müdürlüğüne atandı[14]. 1894 senesi Eylül ayında Cenevre'de yapılan müsteşrikler kongresinde Mısır'ı temsil etti. Burada Mısır'ın medeniyet tarihini Firavunlar döneminden alıp İslâmî döneme kadar anlattığı "Kibâru'l-havâdis fî vâdi'n-Nîl"[15] (Nil vadisinde meydana gelen önemli olaylar) adlı 290 beyitlik kasidesini okudu[16] . Kongre'nin bitiminden sonra seyahat amacıyla Belçika'ya geçti [17].

Ahmed Şevkî, 30 yaşlarında iken zengin bir kızla evlendi. Hem hanımının zengin olması hem de kendi babasından kalan servet dolayısıyla dönemin zenginleri arasına girdi[18].

1914'te I.Dünya Savaşı çıkınca, Almanya ile müttefik olan Osmanlıların yanında yer alan Abbas Hilmî, İngilizler tarafından bu yakın alâkası dolayısıyla görevinden uzaklaştırıldı (1915) ve yerine Hüseyin Kâmil (1852-1917)[19] atandı. Ahmed Şevkî, Abbas Hilmî'nin azli dolayısıyla İngilizleri sert bir şekilde eleştirdiği için Hüseyin Kâmil'den gerekli ilgiyi göremedi. Bu ağır eleştirisi dolayısıyla Malta'ya sürülmesine karar verildi[20]. Ancak dönemin bazı önemli şahsiyetlerinin aracılığıyla Malta yerine İspanya'nın Barselona kentine gönderildi[21]. Bir rivayete göre de Ahmed Şevki, gideceği ülke konusunda serbest

---

10 Mısır'ın devlet adamlarından. Bk. Corci Zeydân, *Meşâhiru'ş-şark fi'l-karni't-tâsi'e aşera*, I-II, (Beyrut ts.), I,78-81.

11 Ahmet Kabbiş, a.g.e., s.74; Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s.436.

12 Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.74.

13 Mısır'ın devlet adamlarından. Bk. Corci Zeydân, a.g.e.,I, 81-84.

14 a.g.e., a.y.

15 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., II, s.42-84.

16 Kâzım Hatît, a.g.e., s.402.

17 es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr, a.g.e., s.287.

18 a.g.e., s.287.

19 Mısır'da Hidivlerden sonra idareye geçen ilk şahsiyet. Hakkında bk. Hayreddin Zirikli, el-A'lâm, I-XV, (Beyrut ts.), II, 275.

20 Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s.438.

21 es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s.287; Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.74.

bırakılmıştır. Bu sırada İngilizler Abbas Hilmî ile yakınlığını tesbit ettikleri birçok kişiyi de sürdüler[22].

Ahmed Şevkî, I.Dünya Savaşı sonlarına kadar İspanya'da kaldı. Buradaki ikameti esnasında Arap kültürü hakkında birçok kitap okudu ve özellikle Endülüs Arapları ile ilgili tarihî eserleri yakından tanıma imkânını buldu. Beş sene gibi uzun bir aradan sonra Ahmed Zeki Paşa'nın (1860-1934)[23] İngiliz yetkililerine aracılığıyla affedilerek[24] Mısır'a döndü. Ancak Mısır, onun bırakıp gittiği noktada değildi. Halk devrimi başlamış ve birçok alanda değişiklikler olmuştu. 1919 yılı sonları dönüşünde İskenderiye limanında Mısır gençliği tarafından bir kahraman gibi karşılandı[25]. Seyahati çok seven Şevkî, sık sık İstanbul'a ve Avrupa'nın bazı şehirlerine seyahate gidiyordu. Fakat 1925 senesinden sonra seyahatlerini Lübnan'a teksif etti[26]. Seçildiği Mısır Ayan meclisinde ölene kadar üye olarak kaldı.

1927 senesi Nisan ayında Arap ülkelerinin birçok temsilci şairinin katılımıyla adına büyük bir tören düzenlenerek kendisine Emîru'ş-şu'arâ' (Şairlerin prensi) lâkabı verildi[27]. 23 Ekim 1932'de Kahire'de vefat etti[28].

Câhiliye, Emevî, Abbâsî ve bazı modern dönem şairlerini, ayrıca kendi hayatı hakkında bilgi ihtiva eden divanının ilk cildi, 1898 yılında neşredildi. 1925'de bu cild bazı çıkarmalarla tekrar basıldı. Divanının 2. cildi 1930, 3. cildi 1936 ve 4. cildi ise 1943 senesinde neşredildi. 1994 senesinde ise İbrahim el-Ebyârî, Ahmed Şevkî'nin bütün eserlerini[29] dokuz cild halinde neşretti (Beyrut).

1929-1932 yılları arasında kaleme aldığı *Masra'u Kleopatra* (1929), İran kralı'nın Mısır kralı Firavun'un kızını istemesiyle ilgili *Kambiz* (Kahire 1931) *Mecnun ve Leylâ* (Kahire 1931), ilk tiyatro denemelerinden olan ve saltanat kavgalarını içeren *Ali Bey el-Kebîr* (Kahire 1932), Cahiliye dönemi Arap

22 Bk. Ahmed Şevki, a.g.e., I,418.

23 Mısırlı bir alim. Bk. Yusuf Es'ad Dâğir, II, 408-409. Ömer Rıza Kehhâle, *el-Müstedrek alâ Mu'cemi'l-mu'ellifîn*, Beyrut 1988, s.53-54.

24 Kâzım Hatît, a.g.e., s.402.

25 a.g.e., s.402.

26 es-Sibâ'î Beyyûmî, a.g.e., s. 287.

27 Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.75; Hannâ el-Fahurî, a.g.e., s.439.

28 Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.75; es-Sibâ'î Beyyûmî, a.g.e., s.387; Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s.439

29 I: cildi, kendi hayatını (s.417-530), Câhiliye (s.7-83), islâmî (s.85-149), Emevî (s.151-274) Abbâsî dönemi (s.275-383) şairlerini ve modern dönemin birkaç şairini (s.401-413); II. (s.11-547), III. (s.7-552), IV. (s.7-487) ve V. cildler (s.7-526) divanını; VI. cildi, *Esvâku'z-zeheb* (s.13-144), *el-Kelimâtü'l-letî câ'et müteferrika* (s.154-258), *Emîretü'l-Endelüs* (s.273-374), *el-Bahîle* (s.381-445) ve *Varakatü'l-As'ı* (s.451-530); VII. cildi *es-Sitt Hudâ* (s.8-65), *Şeytan Bintâûr* (s.73-200), *Ali Bey el-Kebir ev Devletü'l-memâlik* (s.209-310), *Antere* (s.317-407), *Feşûde* (s.414-422) ve *Kambiz*'i (s.429-527) VIII. cild *Ladiyas* (s.11-101), *Mecnûnu Leyla* (s.107-199), *Masra'u Kleopatra* (s.207-287) ve *Dül ve Teyman* (s.295-455) adlı eserlerini; IX. cild ise *Düvelü'l-Arap ve uzemâu'l-islâm* (s.5-125+ Recez tarzı şiir s.139-263, Muvaşşah tarzi şiir, s. 265, zecel tarzı şiir, s.269-290) adlı eserini ihtiva etmektedir.

şairlerinden Antere'nin amca kızı Able'ye aşkıyla ilgili *Antere,* 7 defa evlenmiş bir kadının maceralarını komedi tarzında anlatan *es-Sitt Hüdâ* (Kahire ts.), Molier'in (ö.1673) L'avare 1668 (Cimri, 1943) adlı eserinden esinlenerek kaleme aldığı *el-Bahîle* adlı 7 manzum ve bir de *Emiretü'l-Endelüs* adlı bir mensur piyesi bulunmaktadır. Diğer taraftan *Düvelü'l-Arap ve uzemâu'l-İslâm* (Kahire 1933) adında urcûze[30] tarzında kaleme aldığı bir divanı daha bulunmaktadır. Eserde Arap belağatının tarifi, vatanın manası, Beytu'l-Harem'in tarihi, Cahiliye dönemi Arapları, Hz. Peygamber, Arap İslâm fetihleri, Abbâsiler, Endülüs ve Fâtîmîler ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu arada II. Ramses dönemi Mısır tarihi ile ilgili *Azrau'l-Hind* (İskenderiye 1897), Firavunların son dönemlerini anlatan *Lâdiyas* (Mısır 1899), olayları İran hükümdarı Sabur'un döneminde geçen *Varakatu'l-As* (1914) *Düll ve Teyman* (1899) *Şeytânu Bintâûr* ve *Feşûde* (manzum olarak) adlı hikâye türünde eserler de kaleme almıştır. Şevkî'nin 1932'de *Esvâku'z-zeheb* (Mısır 1932) adıyla neşredilen (Mısır) sosyal içerikli makalelerinin yanında[31] bir de bazı önemli şahsiyetlere yazdıklarını içeren *el-Kelimâtülletî câ'et müteferrika* adlı bir eseri daha bulunmaktadır.

"Milletler, ancak ahlâkı ile yaşar. Ahlâkı olmayan millet, yok olur"[32] sözünün sahibi Ahmed Şevkî'nin II.Abdülhamid'e, dolayısıyla Osmanlıya karşı beslediği duygularına geçmeden onun şiir dünyası üzerinde az da olsa durmak gerekir.

Neoklâsik bir şair olan Şevkî'nin şiiri, klâsik şiirin sınırları içinde daha çok Arap ve Osmanlı dünyasında cereyan eden olayların bir aynasıdır sanki. Devrinin bazı idarecilerini övmüştür. Hidiv Muhammed Tevfik (ö.1892)[33], Abbas Hilmî (ö.1914)[34], Hüseyin Kâmil (1852-1917)[35], Ahmed Fuâd (ö.1936)[36] bunlar arasındadır. Fakat bu şahsiyetlerden en dikkat çeken uzun yıllar birlikte olduğu Abbas Hilmî'dir.

Şiirleri arasında mersiye[37] önemli bir yer tutmaktadır. Ailesi[38] dışında Muhammed Tevfik[39], Mustafa Fehmî (ö.1914)[40], Mısır'ın "Nil şairi" diye

30 Arap şiirinin en eski şekli olan recez'in kaside tipinde uzun şiirler halinde söylenmesidir. Bk. Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 66-67.

31 Eserleri için bk. Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.75-76; es-Sibâ'î Beyyûmî, a.g.e., s.292; Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s.439-441, Yusuf Es'ad Dâğır, a.g.e., II, 492-493.

32 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 371.

33 Bk. Corci Zeydân, a.g.e., I, 78-81.

34 Hakkında bk. Corci Zeydân, a.g.e., I, 81-84.

35 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 312.

36 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 481.

37 Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m, s. 235-237.

38 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 446-51

39 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 193-202.

40 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 128-134.

tanınan önemli şairlerinden[41] Hâfız İbrahim (ö.1932)[42], Libya'nın İtalyanlar'a karşı mücadele vermiş kahramanlarından[43] Ömer el-Muhtâr (ö.1931)[44], Arap dünyasının ilk hikâye yazarı[45] Muhammed Teymur (ö.1921)[46], Lev Nikolaviç Tolstoy[47] (ö.1910)[48] vs. gibi şahsiyetlere mersiye yazmıştır.

Gazel tarzındaki şiirleri ise[49] Fransa'dan döndükten sonra yeni bir üslup ve yeni bir heyecan kazanmıştır[50].

Özellikle sürgünden döndükten sonra şiirde bazı yenilikler yapmaya çalıştığı dikkat çekmektedir. Mesela Paris[51] ve Gab-Bolon[52] gibi kendisi açısından yeni kasideler kaleme almıştır.

Tasvirde de[53] önemli bir merhale katetmiştir. Dimeşk[54], Beyrut felaketi[55] ve Edirne'nin düşüşüne dair kasideleri bunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan gemideyken güneşin batışı ve doğuşunu anlattığı kasidesi[56] ile Cenevre hakkındaki kasidesi [57] canlı tasvirlerle doludur.

Şevkî'nin şiiri, dînî[58], siyâsî[59], hicvî[60] ve toplumsal[61] açıdan da bir yenilik taşımaktadır. İçkiye düşkün olması, zaman zaman eğlence meclislerine katılması ve özellikle de bazı şiirlerinin kendisinin dinden uzak olduğu hissini uyandırmasına rağmen kasidelerinde sık sık dînî motiflerlere yer vermiş[62] ve Hz. Peygamber'e çeşitli münasebetler dolayısıyla kasideler yazmıştır[63].

---

41 Hakkında bk. Yusuf Es'ad Dâğır, a.g.e., II, 279-285.
42 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 153-159.
43 Hakkında bk. Ahmet Şevkî, a.g.e., II, 144.
44 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 144-148.
45 Hakkında bk. Yusuf Es'ad Dâğır, a.g.e., II, 234-235.
46 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 333-337.
47 Hakkında bk. Abraham H. Lass. *100 Büyük Roman* ( trc. Nejat Muallimoğlu), I-III, İstanbul 1980, II, 40-43.
48 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 392-397
49 Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 233-235.
50 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 409-410, 411-412.
51 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 256-259.
52 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 35-37; Ahmet Kabbiş, a.g.e., s.77. Adı geçen yer Paris'de bulunmaktadır.
53 Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 237-239.
54 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 194-200.
55 Ahmed Şevkî , a.g.e., IV, 238-241.
56 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 38-40.
57 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 287-296.
58 Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 241-243.
59 Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 240-241.
60 Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 239-240.
61 Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 243-246.
62 Bk.Ahmed Kabbiş, s.79.
63 Meselâ bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., II,31(131 beyit); 257-263.

Siyâsî şiirlerinde ise daha çok hilafetin sahibi Osmanlı'yı anlatır. Diğer taraftan toplumsal meseleler[64], eğitim, kadın vs. gibi değerleri de ihmal etmemiştir.

Ahmed Şevkî'nin yaşadığı dönemde bir kısım şairler İngilizleri destekleyip Osmanlılar'ı son derece şiddetle eleştiriyor -ki bunlar arasında Mustafa Fehmî ve Nûbar Paşa'yı görmekteyiz[65]- bazıları da hilafetin Osmanlılar tarafından temsil edilmesi dolayısıyla Türklerin velayetini kabul ediyordu. Mustafa Kâmil'in (ö.1908)[66] önderliğini yaptığı bir diğer grup ise Mısır'ın tam istiklâlini istiyor ve bu uğurda mücadele ediyordu.

Osmanlılar'ın velayetini kabul edip bunu son derece savunanlardan biri de Ahmed Şevkî'dir. Ahmed Şevkî'nin siyâsî ve sosyal olaylar karşısında Osmanlı sultanlarının en çok tartışılan şahsiyeti II.Abdülhamid'e dolayısıyla Osmanlılar'a bu denli yakın ilgi göstermesinin nedenleri arasında herhâlde hilafetin Osmanlılar'da olması ve Osmanlılar'ın güçlü olması halinde İngilizlerin Mısır'dan gideceği ve ayrıca Osmanlılar'ın İngilizlere tercih edilmesi bulunuyordu. Bu arada onun annesinin Türk olduğunu da unutmamak gerekir. Fakat burada Ahmed Şevkî'yi daha çok Sultan II. Abdülhamid hakkında birçok kaside[67] yazmaya sevkeden sebebin belki de birçok Arap yazarının söylemekten kaçındığı Osmanlı'nın Arap ülkelerini, dolayısıyla İslâm ülkelerini bir bütün olarak korumaya çalışması, yıllar boyu Arap kültürünü muhafaza etmesi ve İslâmiyet'in hızla yayılmasını sağlaması olduğunu söyleyebiliriz. Ahmed Şevkî gibi aydın bir şairin Osmanlı'nın zayıflaması ya da zayıflatılması halinde Avrupa ülkelerinin yıllar boyu güçlü bir Osmanlı nedeniyle giremedikleri birçok Arap ülkesine kolayca yerleşeceklerinin bilincinde olmaması mümkün değildi. Belki bazıları onun Osmanlı sevgisini annesinin Türk olmasında arayabilirler, ancak Ahmed Şevkî'ye, birçok Arap tarihçisinin zalim ve müstebit diye adlandırdığı Sultan II. Abdülhamid'i (saltanat dönemi:31 Ağustos 1876-27 Nisan 1909):

> "Kimsesizleri koruyorsun. Onların sığınağısın. Sen Hz.Ömer'e benziyorsun."[68]

---

64 Meselâ 1909 senesinde Türkiye'de basına uygulanan sansürü bir kaside ile tenkit etmiştir. Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 371-372.

65 Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s.441.

66 Mısır'ın önemli siyasî şahsiyetlerindendir. Bk. Corci Zeydân, a.g.e., I, 391-409.

67 Ahmet Şevkî'nin Osmanlılar ve bazı Osmanlı mekân tasvirleri ile ilgili kasideleri için bk. Ahmet Şevkî, a.g.e., II, 211-239, (260 beyit); 507-513, (45 beyit); III, 216-225, (63 beyit); 233-242 (80 beyit); 308-314, (54 beyit); 315-323, (323 beyit); 331-335, (33 beyit); 525, ( 4 beyit); IV, 38-40, (30 beyit); 298-304, (57 beyit); 371-372, (15 beyit); 431-436, (65 beyit); V, 92-95, (39 beyit ); 96-99, (33 beyit); 111-112, (19 beyit); 113-117, (47 beyit); 118-127, (105 beyit); 128-132, (60 beyit); 294-300, (80 beyit); 402-406, (76 beyit); 487-488, (14 beyit).

68 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 129. Ahmed Şevkî, bu kasideyi 1893 yılında inşad etmiştir. Bk.a.g.e., s.128-132.

şiirinde olduğu gibi Hz.Ömer'e benzeten duyguyu[69] sadece annesinin Türk olmasında aramak haksızlık olur. Bunda en büyük payı, belki de Osmanlı'nın fethettiği ülkelerde uyguladığı adalette ve İslâmın hâmisi olma durumunda aramak daha doğru olacaktır. Pek çok aydın tarafından zâlim, zorba, despot ve dar görüşlü bir insan olarak vasıflandırılmış olan[70] bir Osmanlı padişahının Ahmed Şevkî tarafından bu denli övülmesine bazıları tahammül dahi edememiştir. Oysa Ahmed Şevki de onlar kadar Osmanlı'yı tanımaktadır. Ahmed Şevki, bir taraftan Osmanlı hayranıdır diye eleştirilmiştir, bir taraftan da hakkında "Araplar, Ahmet Şevki'nin şiir ve edebiyat dünyasında bıraktığı boşluğu hissetmiş ve hâlâ da yeri doldurulamamıştır. Bir daha Araplar'a onun gibi bir şairin gelmesi mümkün değildir! Zaman ve tarih onun döneminde eşsiz olduğuna karar vermiştir ve ebediyete kadar da eşsiz kalacaktır"[71] şeklinde methiyeler yazılmıştır.

Ahmed Şevkî'yi, 1893 senesinde İstanbul'a yaptığı bir yolculuğunda II.Abdülhamid, misafir etmiş ve bu münasebetle söylemiş olduğu bir kasidesinde Sultan II.Abdülhamid'e

> "İslâm ve Müslümanlar Osman Gâzi'nin soyundan memnundur. Kurban olduğum, sen de devam et!" [72]

diye seslenmiş ve devamında da kendisine büyük bir hayranlık duyduğunu belirtmiştir. Ahmed Şevkî, II.Abdülhamid'in şahsında, milyonlarca kilometrekarelik topraklar üzerinde yaşayan çeşitli milliyetlere mensup halkı, Avrupalı'yı kıskandıracak şekilde din, sosyal ve kültür hayatına karışmaksızın asırlarca hem sevk hem de idare etmiş Osmanlı'yı övmüştür. Onun Abdülhamid'i ya da devrinin bazı şahsiyetlerini övmesi, bazılarınca abartılı[73], anlamsız ve hatta boşa vakit geçirme olarak görülmüştür. Diğer taraftan şöhretine düşkün ve yüksek makamlarda gözü olduğundan, istemediği halde methiyeye sık sık müracaat ettiği de söylenmektedir[74]. Bu arada İbrâhîm el-Ebyârî, onun bir dönem methiyelerini bir karşılık beklediğinden yazdığını, özellikle son dönemlerinde artık böyle bir beklenti içinde olmadığını belirtmektedir[75]. Methiyelerinin abartılı olması meselesine gelince, methiyenin tabii seyrine uygun olarak bazılarının abartılı olduğu doğrudur. Ancak bunları anlamsız bulmak ya da boşa vakit geçirmek olarak değerlendirmek herhalde "şairlerin prensi" unvanını kazanmış olan Ahmed

---

69 Bazı edebiyat tarihçileri, Ahmed Şevkî'nin Abdülhamid'e karşı samimi bir sevgi beslediğini söylemektedirler. Msl. bk. Ahmed Kabbiş, a.g.e., s. 76. Divanında bu sevgiden kaynaklanan bazı abartılı ifadeler olsa da yine bu ifadeler, onun duygularının bir aynasıdır.

70 Bk. es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s. 293; Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s. 442.

71 es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s. 293, 308-309.

72 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 128.

73 es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s. 294.

74 a.g.e., a.y.

75 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., I, 454-455.

Şevkî gibi bir şaire haksızlık olur. Bu arada onun insanları övmeyi[76] çok sevdiğini de belirtmeliyiz[77]. Diğer taraftan özellikle Türkler'le ilgili şiirleri dolayısıyla kendisini eleştirenlere yine Türkler lehinde yazmış olduğu kasideleriyle cevap vermiştir[78]. Meselâ:

"Bizler (:yani Türkler), diz çökmüş bekleyen aslanlarız sanki,
Onlar da (:Yunanlılar) savaş alanının bir ucunda korkmuş bir halde bekleyen koyun sürüsü"[79]

Ahmed Şevkî'nin Sultan Abdülhamid'le ilgili şiirlerinde Osmanlı'nın maddî-manevî varlığına karşı duyulmuş bir sevgi, bir hayranlık hemen kendini hissettiriyor. Onun gibi Abdülhamid'e dolayısıyla Osmanlı'ya hayranlığını bu denli sıcak ve samimi ifadelerle dile getiren bir başka Arap şairine rastlamak güçtür[80]. Gerçi Osmanlı'yı öven bazı Arap şairleri bulunmakla birlikte bunların bazıları duygularında samimi olmuş, bazıları da çeşitli kaygılardan dolayı bu yola müracaat etmiştir[81]. Bazıları Ahmed Şevkî'nin de bu övgülerinde samimi olmadığını söylemektedirler. Meselâ Abbas Mahmut el-Akkâd (ö.1964), Ahmed Şevkî'nin Mısırlılaşmış bir Türk olduğunu, dolayısıyla şiirindeki duyuşun samimi olmadığını söylemektedir[82]. Ancak, onun bu düşüncesini ihtiyatla karşılamak gerekir. Merhum Yusuf Uralgiray hocanın da ifade ettiği gibi[83] Ahmed Şevkî, sadece Türkler hakkında söylediği şiirlerinde değil, diğer milletler hakkında söylediği şiirlerinde de samimi duygularını ortaya koymuştur.

Gerçekten aynı dönemde, birçok Arap yazarı Osmanlı'yı son derece ağır ve sert ifadelerle tenkit etmiştir[84]. Çoğu Arap edebiyat tarihçisi kinini ve nefretini

---

76 Ahmed Şevkî, ilk sıralarda medihden hoşlanmadığını ve medihin insanın kabiliyetlerini ortaya koymasına engel olduğunu söylemiştir (bk. es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., s.293). Ne var ki daha sonra " Bugün bildiğim hakikatleri, yukardaki sözü söylediğim vakit bilmiyordum" diyerek medhin de gerekli olduğunu ima etmiştir. Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 232.

77 Bk. es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s.289.

78 Bk. es-Siba'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s. 294.

79 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., I, 231.

80 1873 İstanbul doğumlu Mısırlı şair Veliyuddin Yegen (ö. 1921), asıl vatanı olarak kabul ettiği İstanbul'a gelişinde kendi ifadesine göre devlet idaresinde gördüğü bozukluk üzerine Abdulhamid yönetimini son derece sert eleştirmiştir. Ancak, Mısır'a geldiği vakit, bazı İngiliz ve Arap gazeteleri Osmanlı idaresine saldırınca bu gazetelere ağır bir üslupla cevap vermiştir. Bk. Hannâ el-Fâhûrî, a.g.e., s. 208.

81 Meselâ yine Mısır'ın "Nil şairi" diye ün yapmış şairlerinden Hafız İbrahim'in (1869-1938) annesi Türk asıllı olmasına rağmen "medih"lerinde samimi olmadığı söylenir. Bk.es-Sibâ'î Beyyûmî ve dğr., a.g.e., s.312.

82 Bk. Yusuf Uralgiray, a.g.m., s. 256.

83 Bk a.m., a.g.m., s. 257.

84 Bk. Ahmed el-İskenderî, ve dğr., a.g.e., s.502-503; Ahmed Kabbiş, a.g.e., s.13-14; Hasan Hidde, *Min târîhi'l-muğtaribîne'l-Arap*, Dimeşk 1966, s.27-28; Şevkî Zayf, *el-Edebu'l-Arabî el-mu'âsır*, Kahire ts, s.11; Hasan Câd Hasan, *el-Edebu'l-Arabî fi'l-mehcer*, Kahire, 1965, s.3, 6-7.

bütün bir imparatorluğun geçmişine ve medeniyetine yaymıştır[85] Bazı Arap yazarları da İstanbul'un fethi ile Bizans medeniyetinin adı geçen şehirde yok edildiğine üzüldüğünü imâ etmiş ve bu medeniyetin tekrar Avrupa'da canlandırılmasına son derece sevinmiştir. Bu arada İstanbul'un fethiyle Araplar'ın da ne kazandığını görmezlikten gelmiş ve üstelik Osmanlı'nın Araplar'ın en kıymetli hazinelerinden biri olan fasih Arapça'yı[86] yıllar boyu kutsal bir emanetmiş gibi ne kadar titiz koruduğunu ve bu nedenle de kendilerine ne kazandırdığını göreyemeyecek kadar basiretsiz davranmışdır.[87] Osmanlılar'ın özellikle Mısır'ı 922 (1517)'de fethinden itibaren kimilerine göre Arap diline ehemmiyet verilmemiştir ve kimilerine göre de 1798 tarihinde Napolyon'un Mısır'ı işgaline kadar ki devreler Arap edebiyatında bir edebî çöküş yaşanmıştır ve bu dönemlerde Arap dili ve edebiyatında yapılan çalışmaların da pek kıymeti yoktur[88]. Hasan Câd Hasan, Arap Mehcer (: göç veya göçmen) edebiyatı ile ilgili olarak Ortadoğu'dan Amerika kıtasına yapılan göçün nedenleri arasında Türkler'in zulmünden, hürriyetleri kısıtlamalarından, dînî azınlıklara baskılarından bahsederken[89] ve yine İliyyâ el-Hâvî, Mehcer edebiyatı mümessillerinden Reşîd Selîm el-Hûrî'yi (1887-1984) anlatışı sırasında "Reşîd Selîm, Osmanlı'nın zulmünü gören nesildendir" ifadesini kullanırken[90] Ahmet Şevkî:

> "Ey Abdülhamid! Devam et, senin halife ve önder olduğun dönem yüceldi. Senin gösterdiğin yüceliği hiçbir kavim görmedi, görmeyecektir de"[91]

demiştir.

Ahmed Şevkî Osmanlı'ya bu denli sevgisini belli ederken herhalde bunu bir menfaat karşılığı değil -ki bunu bazı Arap edebiyat tarihçileri de söylemektedir[92]- Arap şairlerinin prensi lâkabına da uygun şahsiyetinde yatan tarafsız görüşlerini kendi ruh hali ile dış dünyanın da psikolojisini birleştirerek Osmanlı'nın İslâmın hâmisi olma noktasından hareket etmiş olmalıdır. Nitekim bazı edebiyat tarihçileri bu gerçeği görebilmiş ve bu noktadan hareketle Osmanlı'yı dile getirmişlerdir. Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Mademki Osmanlı hep zulmetmişti, Arap

---

85 Bk. Ahmed el-İskenderî ve dğr, a.g.e., s.503; Bu arada Necib el-Keylânî'nin, "Paramparça taht" adlı hikâyesinde, II. Abdülhamid'i son derece zâlim biri olarak tanıttığını belirtmek gerekir. Bk. *Dumû'u'l-Emîr*, Beyrut 1987, s. 92-103.

86 Araplar arasında en önemli bağ olan fasih Arapça , tarih boyunca kasıtlı ya da kasıtsız birçok harekete hedef olmuştur. Bununla ilgili olarak bk. Hüseyin YAZICI, " Arapça'da Mahalli Lehçelerin Yazı Dili (fasih Arapça) yerine Kullanılma teşebbüsleri, İlmi Araştırmalar,İstanbul 1996, (2. sy.), s. 159-174.

87 Bk. Şevkî Zayf., a.g.e., s. 11-12.

88 Bk.Ömer Ferrûh, *Me'âlimu'l-edebi'l-Arabî fi'l-asri'l-hadîs*, I-II, (Beyrut 1986), I,6; II,6; Bekrî Şeyh Emîn, *Mutâle'ât fi'ş-şi'ri'l-Memlûkî ve'l-Osmânî*, Beyrut 1986, s.7-10.

89 Bk. Hasan Câd Hasan, a.g.e., s.6-7.

90 İliyyâ el-Hâvî, *eş-Şâ'iru'l-Karavî*, I-IV, (Beyrut 1978), I, 9.

91 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 128.

92 Bk. Ahmed Şevkî, a.g.e., I, 454.

edebiyatının geri kalışına sebep olmuştur, bir asimilasyon uygulamıştır, öyleyse Ahmet Şevkî -ki yukarıda da ifade edildiği gibi Arapların kendi arasında yaptıkları seçimle Arap şairlerinin emiri lâkabını kazanmıştır- bunları göremeyecek kadar basiretsiz mi davranmıştır? Üstelik zengin olduğu için de maddî açıdan hiç bir beklentisi yoktu.

Ahmed Şevkî'nin Osmanlı'ya olan hayranlığının ardında Osmanlı'nın İslâm alemi için vermiş olduğu mücâdelenin de payı olmalıdır. Ahmed Şevkî özellikle II.Abdülhamid'in tahta çıkışını (31 Ağustos 1876) hilafet bayramı nedeniyle (1898) kutlamış ve bu sevgisini 76 beyitlik bir kaside ile ifade etmiştir[93].

Ve yine 1903 senesinde hilafet bayramı dolayısıyla Sultan II.Abdülhamid'e hitaben:

"Hilafet için yaşa! Sen onu hakkettin ve hakkını da veriyorsun

Hem şehirliler hem de bedeviler[94] arasında güvenliği sağlıyor, ülkeyi imar ediyor ve koruyorsun" [95]

Yine birçok Arap edebiyatçısı II.Abdülhamid devrini karanlık ve korkulu bir şekilde tasvir ederken[96], ayrıca hemen hemen bütün dünyanın Türkler'e düşmanlık beslediği bir zaman içinde o, onu yeterince övemediği için özür dilemekte ve osmanlıya da sahip çıkmaktadır.

"Ey Allah'ın halifesi, eğer seni yeterince övememişsem, zat-i âliniz lütfen özrümü kabul buyursunlar"[97]

Ahmed Şevkî, 1905'de Sultan II.Abdülhamid'e yapılan suikast dolayısıyla 52 beyitlik bir kaside kaleme almıştır[98]. Bu kasidede yakınını kaybetmiş bir insanın feryadları vardır sanki. Oysa bizim şairimiz Tevfik Fikret (1867-1915) II.Abdülhamid'e yapılan bu suikasti,

Ey darbe–i mübeccele, ey dûd-i müntakim
Attın... Fakat yazık ki, yazıklar ki vurmadın![99]

diyerek kutlamakta ve doğrularıyla, yanlışlarıyla bizim olması gereken, ayrıca Sultan Abdülaziz (saltanat dönemi:1861-1876) ve Sultan V.Murad'ın (saltanat dönemi: 2 Haziran 1876-31 Ağustos 1876) dramatik bir şekilde biten dönemlerinin

---

93 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 402-406.

94 Ahmed Şevkî, buradaki bedeviler kelimesi ile Arap yarımadasındaki bedevileri kastedmektedir..

95 Ahmed Şevkî , a.g.e., V, 463.

96 Burada birçok Arap edebiyatçısının sadece Abdülhamid devrini değil, özellikle 1517 tarihinde Yavuz Sultan Selim'in Mısır fethinden itibaren bütün Osmanlı dönemlerini ve padişahlarını son derece ağır ve zaman zaman da hakaret ederek eleştirdiklerini belirtmek gerekir.

97 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 322.

98 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 413-420.

99 Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret*, İstanbul 1971, s.137.

psikolojisi altında Osmanlı devletinin en karışık bir zamanında görev yapan Sultan II.Abdülhamid'in ölmediğine son derece üzülmektedir. Ermeniler tarafından düzenlenmiş bu elim olayda 26 kişi ölmüş ve 52 kişi yaralanmıştır. Şevkî'ye göre ise Abdülhamid'in suikasttan kurtulması, din için, kitap için, Müslümanlar için bir kurtuluş olmuştur.

"Geçmiş olsun ey Müminlerin Emiri, senin kurtuluşun yüce din için de bir kurtuluş olmuştur.

Hz. Peygamber'e, Kur'ân'a ve Müslümanlara da geçmiş olsun. Senin kalışın Müslümanların da kalışıdır ve onlar için hayattır"[100]

Kaside'nin bir diğer yerinde de onun kurtuluşunu Allah'ın bir nimeti olarak saymaktadır[101].

Sultan Abdülhamid, ona göre Müslümanları bir arada tutan, onların dağılmalarını, parçalanmalarını önleyen bir şahsiyettir.

"Sen olmasaydın, Müslümanların saltanatı yok olurdu
Sen olmasaydın, Müslümanların birliği dağılırdı"[102]

Kasidelerinden Osmanlı ve Osmanlı hükümdarlarına son derece ulvî duygularla bağlı olduğu anlaşılan Ahmed Şevkî, Hz. Peygamberin doğumu münasebetiyle yazmış olduğu bir kasidesinde [103]Sultan Muhammed Reşad'ı (Saltanat süresi:1909-1918) adalet açısından Hz. Ömer'e, cesaret bakımından da Hz. Ali'ye benzetmektedir.

"Sanki sen, idaresinde Müslümanların refaha kavuştuğu Hz. Ömer'sin

Ya da sen, Allah'tan korkan ve heybetinden kralların korktuğu Hz. Ali'ye benziyorsun"[104].

Ahmed Şevkî, II.Abdülhamid'in 1909 senesinde tahttan indirilişine çok üzülmüş[105] ve 80 beyitlik bir kaside ile duygularını dile getirmeye çalışmıştır:[106]

"Herkes gitti. Ne saray, ne de sarayın ehli kaldı."[107]

Öte yandan Ahmed Şevkî, Osmanlı'nın bir başka ülke tarafından tehdid edilmesine de dayanamamıştır[108]. Sanki bu tehdid kendisine yapılmıştır. Öyle ya Ahmed Şevkî'ye göre Osmanlı İslâm ülkelerinin lideridir.

---

100 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 413.
101 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 416.
102 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 417.
103 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 298-304.
104 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 300.
105 Ahmed Şevkî, yine Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilişini *el-Kelimâtü'lletî câ'et müteferrika* adlı eserinde "Vedâ' ve Risâ'" adlı yazısında dokunaklı bir şekilde kaleme almıştır. Bk. Ahmet Şevkî, a.g.e., VI, 177-178.
106 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 233-242.
107 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 234.
108 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 356.

Osmanlı'nın savaşlarında birçok Arap yazarın aksine Osmanlı'nın yanında yer alan Ahmed Şevkî, bununla kalmamış, bu duygu ve düşüncelerini uzun kasidelerle dile getirmiştir. 1897 Türk-Yunan harbi için 260 beyitlik bir kaside kaleme almıştır[109].

"Kılıcınla hak yükselir ve her zaman galip gelir. Ne zaman savaşsan Allah'ın dini üstün gelir.

Halk arasında saltanatın alameti kılıçtır. Saltanat ancak zaferi elde edenlerindir"[110].

1914'de Mısır'a yaptıkları bir uçak yolculuğunda uçağın düşmesiyle ölen iki Türk pilotu hakkında yazmış olduğu 65 beyitlik mersiyesi [111] Türkler'e olan samimi duygularının bir diğer ifade şeklidir.

Diğer taraftan 1922 senesinde Türkiye'nin Yunanistan'ı yenmesi üzerine 80 beyitlik bir kaside[112] kaleme alan Ahmed Şevkî,

"Ey Osman oğulları, biz sizin büyük fetihlerinizi takdir ettik ve teşekkür ettik

Allah'tan sizin için yardım istedik. Ve emelimize ulaştık. Şüphesiz Allah, en iyi yardım edicidir"[113]

diyerek sevgisini belirtmiştir.

Yine 1922 senesinde elde edilen zafer üzerine Türk ordusunu kutluyor. Ayrıca, Türk ordusunun, Türk insanının kurtuluş savaşlarında gösterdiği başarının ve sahip olduğu ruhun Araplara da nasib olmasını diliyor. Bu münasebetle Ahmed Şevkî, 88 beyitlik bir kaside yazarak, Türk ordusuna ve Mustafa Kemal Paşa'ya, gösterdiği mücadeleden dolayı hayranlığını belirtiyor ve övgüler yağdırıyor[114].

1912 senesinde Osmanlılar 1361'den beri ellerinde bulunan Edirne'yi Bulgarlar'a terkediyor. Ahmed Şevkî, adı geçen şehri, Araplar'ın 92(710)'de fethedip 898(1492)'e kadar ellerinde tuttukları Endülüs'e(İspanya) kardeş ilân ediyor. Endülüs'ün Araplar'ın elinden çıkışıyla ne denli üzülmüşse Edirne'nin de işgal edilmesine o denli üzülmüştür. Ahmed Şevkî'ye göre Edirne'nin işgaliyle dünyayı karanlık sarmıştır ve Edirne'de kıyamet kopmuştur. Ancak o:

"Ey Edirne, sabret. Çünkü her saltanatın bir sonu vardır"[115]

diyerek ona moral vermeye çalışmış ve diğer taraftan:

---

109 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 211-239.
110 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 211.
111 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 431-436.
112 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 294-300.
113 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 300.
114 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 240-249; IV, 242-249.
115 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 126

"Ey Endülüs'ün kardeşi, sana selâm olsun. Hilafet ve İslâm, senden uzaklara gitti

Hilal gökyüzünden indi. Keşke tutulsaydı da dünyayı gölge sarsaydı"[116]

şiirinde de son derece üzgün olduğunu belirtmiştir.

Devrinde meydana gelen bütün olaylar karşısında Türkler'den taraf olmayı son derece açık yüreklilikle savunan Şevkî, 1924 senesinde hilafetin kaldırılmasına çok üzülüyor ve bu münasebetle de önce 45 beyitlik bir kaside kaleme almış[117], sonra da 1926 senesinde 63 beyitlik bir kaside daha dile getirmiştir:[118].

"Minareler ve minberler, senin için bağırıp çağırdı
Memleketler ve her taraf senin için ağladı[119]"

Ahmet Şevkî, Sultan II.Abdülhamid'i hem seviyor, hem de gördüğü, duyduğu haksızlıklar karşısında da onu uyarmayı bir görev biliyor[120]. Nitekim Mekke şerifi Avnu'r-refik b. Muhammed b. Abdulmuîn b. Avn(1841-1905)[121] 1881'de kardeşi Hüseyin'den Mekke emirliğini devraldıktan sonra davranışları ve emirleri ile etrafını rahatsız etmiş ve hatta gaddar bir emir olarak kısa zamanda ün yapmıştır. Ahmed Şevkî, bu hadise karşısında Abdülhamid'i yardıma çağırıyor ve ona:

"Hicaz, Beytu'l-Harem karıştı. Mekke'deki halk, sahibini yardıma çağırdı
Senin himayende ona zarar geldi. Ey Allah'ın halifesi, hallet bunu!. Hakem sensin![122]"

diye sesleniyor.

Ahmed Şevkî bir Osmanlı hayranıdır. 1910 senesinde İstanbul'da iken Osmanlı İmparatorluğunun Almanya'dan satın aldığı 2 fırkateyn dolayısıyla Osmanlı donanmasını selamlamış ve bu münasebetle 47 beyitlik bir kaside dile getirmiştir:[123].

"İslâm, senin gücünden dolayı sancağını dalgalandırmıştır. Zaman, senin kılıcının kabzasına, dünya ise sana boyun eğmiştir"[124]

Daha önce de ifade edildiği gibi Ahmed Şevkî sık sık İstanbul'a seyahat etmiş ve bu münasebetle Osmanlı'ya karşı duyduğu sevgiyi, hayranlığı bazı

116 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 118.
117 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 507-503
118 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 216-225.
119 Ahmed Şevkî, a.g.e., II, 507.
120 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 392-95.
121 Bk. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Mekke-i Mükerreme Emirleri*, Ankara. 1984, s.139-140
122 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 92.
123 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 113-117.
124 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 113.

mekân tasvirlerine de aksettirmiştir ve böylece şiirine de yeni bir imaj getirmiştir. 1899 senesinde Ayasofya ile ilgili kaleme aldığı 35 beyitlik kasidesinde :

"Ne Bizanslılar Ayasofya'nın peşini bırakacaklardır ne de Türkler, ona sahip olmaktan vazgeceçektir"[125]

diyerek Ayasofyanın her iki millet yanında ne kadar ehemmiyetli olduğunu vurgulamıştır.

Ahmed Şevkî 1908'de Osmanlı'nın II.Meşrûtiyet'i ilân etmesine ilgisiz kalmıyor ve 52 beyitle karşılıyor[126].

Yine Boğazı[127], Göksu[128]'yu tasviri, ifadeye çalıştığı Osmanlı hayranlığının bir devamıdır.

Netice itibariyle, Ahmed Şevkî, Osmanlı devleti'nin idarecileri arasında çeşitli uygulamaları dolayısıyla en çok tartışılan bir şahsiyetini övmüştür. Batılı ülkelerin siyâsî baskı uyguladıkları bir dönemde, malî ve askerî durumu oldukça kötü durumda bir Osmanlı idaresini devralan, İslâm dünyası ile bağlarını güçlendirmeye çalışarak bunu temel siyaset haline getiren, ancak bu arada Avrupa devletlerini de ihmal etmeyen, döneminin siyâsal ve sosyal gelişmeleri karşısında doğrularının yanısıra yanlışları da[129] olan Sultan II.Abdülhamid'i[130] övmüştür.

125 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 30-34.

126 Ahmed Şevkî, a.g.e., V, 470-474.

127 Ahmed Şevkî, a.g.e., III, 308.

128 Ahmed Şevkî, a.g.e., IV, 38-40.

129 Abdülhamid döneminin olumlu ve olumsuz yönleri için bk. Cezmi Eraslan, Doğruları ve Yanlışlarıyla Sultan II. Abdulhamid, Eylül 1996.

130 Bk. Cevdet Küçük, "ABDÜLHAMİD II ", DİA, I, İstanbul 1988 216-224.